

brekebeen

Sermoen en Laika
in coproductie met Via Zuyd

De zin van het leven willen begrijpen, dat is de wind in een doosje willen doen.

Beste leerkracht,

Binnenkort komt u met uw leerlingen kijken naar de voorstelling *Brekebeen*, een coproductie van Laika en het jonge gezelschap van regisseur Simon De Vos, Sermoen vzw. Om de leerlingen voor te bereiden op dit theaterbezoek, stelden Laika en Sermoen deze bundel samen. Daarin vindt u informatie over de voorstelling en de thema's. Ook geven we een aantal tips over hoe u met dit materiaal in de klas aan de slag kunt.

De informatie in deze map is enkel een hulpmiddel. Een inspiratiebron. U hoeft uiteraard niet elk item te behandelen. U kan er uit plukken wat u nodig acht om de leerlingen voor te bereiden op de voorstelling. Een goed voorbereid publiek is een aandachtig, nieuwsgierig en betrokken publiek. Dit is een eerste voorwaarde om het bijwonen van een voorstelling tot een inspirerende, verrijkende ervaring te maken.

Mocht u nog vragen hebben, dan kan je die mailen naar info@laika.be.

Uiteraard zijn we nieuwsgierig naar de reactie van de leerlingen. Ze kunnen die zowel via onze site, via mail of op onze facebook-pagina kwijt.

Hartelijke groet,

Laika en Sermoen

www.laika.be . www.theatersermoen.be

www.facebook.com/Laika.theater.der.zinnen

Brekebeen 14+

Sermoen en Laika

in coproductie met Via Zuid

Perregrin is de vijftienjarige zoon van een stamhoofd. Hij heeft ooit zijn been gebroken en dat wil maar niet genezen. Ten einde raad ontbiedt zijn vader de sjamaan Bod Pa, een mismaakte, blinde dwerg met duivelse trekjes. Hij lijkt zich niet erg te bekommeren om Perregrins been, maar geeft de jongen onbegrijpelijke orders en neemt hem mee op schijnbaar zinloze tochten. Toch raakt Perregrin aan hem gehecht en komt hij erachter dat alles wat de sjamaan doet of zegt een reden heeft.

Brekebeen is een monoloog over de zoektocht naar een eigen identiteit. Perregrin balanceert op de grens van kind en volwassen zijn en stelt zich – zoals elke jongere - grote levensvragen. Bod Pa hanteert magie (of is het allemaal Perregrins verbeelding?) en leert Perregrin zo te vertrouwen op wie hij is.

Fikry El Azzouzi en Simon De Vos bewerken *Het Boek van Bod Pa* (bekroond met de Gouden Uil en de Woutertje Pieterse prijs) van de Nederlandse jeugdschrijver Anton Quintana. Jonas Vermeulen speelt zowel Perregrin als Bod Pa. Muzikanten Thomas De Smedt en Pieter De Meester maken muziek waarin ze de tocht die Perregrin maakt, verbeelden.

TEKST Fikry El Azzouzi en Simon De Vos naar Anton Quintana

REGIE Simon De Vos

SPEL Jonas Vermeulen

MUZIEK Thomas De Smedt en Pieter De Meester

VORM Stef Stessel

KOSTUUMS Vick Verachtert

DRAMATURGISCH ADVIES Lotte Heijtenis en Mieke Versyp

ARTISTIEK ADVIES Jo Roets

TECHNIEK Tom Daniëls en Pieter Smet

Over het verhaal

Brekebeen is een theaterbewerking van de bekroonde roman ‘Het boek van Bod Pa’ van de Nederlandse auteur Anton Quintana. Het verhaal speelt zich af in de steppen van Centraal Azië, in een nomadische gemeenschap die in tenten leeft en voornamelijk bestaat uit veehouders en paardenmenners. Het tijdsgewricht wordt niet letterlijk genoemd, maar uit de context kan worden begrepen dat het veel vroeger was, ten tijde van Marco Polo, een tijd waarin zwaardvechters – zoals Bod Pa er een is - hun eer bevochten.

Bod Pa wordt ontboden door Perregrins vader en aan hem voorgesteld als een sjamaan. Op deze titel gaat Bod Pa echter allerm minst prat, in tegendeel: hij steekt de draak met al zijn college-sjamamen en lijkt zich niets aan te trekken van het verzoek dat hij kreeg: genees het been van Perregrin, dat om de haverklap breekt. Bovendien ziet hij er niet uit. Hij is blind, loopt scheef als een krab en is over zijn hele lijf gehavend door de littekens die hij als zwaardvechter opliep. Zijn gedrag is onvoorspelbaar. De helft van de tijd is hij stomdronken. Hij provoceert Perregrin voortdurend. Hij vertelt hem smakeloze moppen, zingt rare liedjes en draagt onbegrijpelijke, schijnbaar zinloze taken op. Hij neemt hem mee op barre, eindeloze tochten doorheen een overweldigende natuur... Maar langzaam ontstaat een band tussen de gebrekkige jongen en de verminkte dwerg. Ze voeren gesprekken waarin Perregrin Bod Pa bevraagt over de onvermijdelijkheid van de dood en de zinloosheid van het leven. Bod Pa geeft zelden directe, concrete antwoorden maar houdt het bij duistere zegswijzen zoals: *de zin van het leven willen begrijpen, dat is de wind in een doosje willen doen.*

Deze gesprekken vormen het hart van het boek. Aan de oppervlakte is ‘Het boek van Bod Pa’ een verhaal over de ontmoeting tussen Perregrin en Bod Pa en over hun gezamenlijke tochten. Maar in wezen is dit een filosofisch verhaal over volwassen worden en de mentale groeipijnen die daarbij horen. Over een spirituele reis, zeg maar, met Bod Pa als ‘reisleider’. Gaandeweg beseft Perregrin dat zijn angst voor de dood hand in hand gaat met zijn angst voor het leven. Van Bod Pa leert hij moedig te zijn. Of anders gezegd: ‘dat het beter is om deuken in je harnas te krijgen dan nooit te hebben deelgenomen aan de strijd’. Perregrin ziet in dat hij, als hij een man wil worden, niet langer aan de zijlijn kan blijven staan. Dat hij moet het leven moet aangaan.

‘Het boek van Bod Pa’ had ook ‘De leringen van Bod Pa’ kunnen heten. De belangrijkste lering is dat waarheid en leugen, heiligheid en sluwheid, lelijkheid en schoonheid tegenpolen zijn die elkaar doordringen en niet zonder elkaar kunnen bestaan. De grootste wijsheid is de kennis der dwaasheden, zegt Bod Pa ergens.

Over de schrijver

Anton Quintana

Anton Quintana (°1937) is het pseudoniem van Anton Adolf Kuyten. Quintana is de achternaam van zijn Baskische moeder. Hij koos een pseudoniem, omdat zijn tweelingbroer, André Kuyten, al poëzie had gepubliceerd onder zijn eigen achternaam. Het tweelingschap drukte zwaar op hem. Bij zijn geboorte was de linkerhelft van zijn gezicht ingedrukt. Van de twee jongens was hij de jongste, de kleinste en de lelijkste en dat liet hun moeder hem voelen. Dat leidde tot een grote rivaliteit tussen de broers. Hun vader verdween vroeg uit hun leven, hun moeder stierf als de jongens 10 jaar waren. In het weeshuis, waar hij zich helemaal de mindere van de twee voelde, ging hij zich als ‘debiel’ gedragen. Dankzij een oplettende begeleider werd duidelijk dat er aan zijn verstand niets mankeerde. Na operaties om zijn uiterlijk te verbeteren, werd een plaats in een pleeggezin voor hem gezocht.

Op 17-jarige leeftijd nam hij de benen. Hij reisde naar Spanje en zwierf daarna heel Europa door, vele malen heen en weer trekkend tussen Lapland en Spanje. De dood van broer in 1979 trof hem diep; jarenlang kon Quintana niet meer lezen en schrijven. Pas tijdens een reis door het Sumatraanse oerwoud begon hij alles wat gebeurd was in proporties te zien. Terug in Nederland kon hij het schrijven weer oppakken.

Dat schrijven was begonnen in een Spaanse gevangenis, opgepakt voor landloperij. In het begin werkte hij vooral voor televisie, met o.a. de series ‘Kris Pusaka’ en ‘Duel in de diepte’; ook schreef hij thrillers voor volwassenen en twee stripverhalen over Dzjengis Khan.

Zijn eerste jeugdroman ‘Padjelanta’ dateert van 1973. Daarna verschenen de verhalenbundel ‘De ijzeren harp’, en de jongerenroman ‘De bavianenkoning’, in 1983 bekroond met een Gouden Griffel.

In 1996 volgden de bekroningen voor ‘Het boek van Bod Pa’: de Vlaamse Gouden Uil en met de Woutertje Pieterse Prijs. Hierin speelt, naast de reiservaringen, vooral de bewogen jeugd van de auteur een rol. Hij vertelt over een jongen die zwervend door een onherbergzaam gebied op zoek is naar de zin voor het bestaan, naar de mogelijkheid tot volwassene uit te groeien. In 2000 verscheen een vervolg, ‘De Hemelruiter’.

Anton Quintana gebruikt zijn levenservaring om filosofische boeken te schrijven waarin de zoektocht naar de eigen identiteit vaak centraal staat. Vaak zijn z’n hoofdpersonages zonderlingen en verschoppelingen die in de eenzaamheid van de natuur zichzelf trachten te vinden:

Bibliografie

- Anton Quintana: *Padjelanta*, Querido 1973, 12+. De Zweedse Bo, achttien jaar, heeft genoeg van het moderne stadsleven en trekt met een rugzak naar Lapland, waar de wereld nog woest en leeg is. Hij wil net als de Lappen zien te overleven in de barre toendra's. Met muggen, wolven en beren wordt het een zware, louterende ervaring.
- Anton Quintana: *De bavianenkoning*, Querido 1982, Gouden Griffel, 12+. De jongen Morengároe is half Masaï en half Kikuju, maar wordt door geen van beide stammen geaccepteerd. Als hij een Kikuju doodt, wordt hij verbannen naar het oerwoud. Daar stuit hij op een troep bavianen. Als hij hun koning in een tweegevecht doodt, wordt hij volgens bavianenlogica de nieuwe koning. Dit lukt maar ten dele, want hij blijft denken als een mens.
- Anton Quintana: *De vuurman*, Querido 1987, 12+. Speelt in 1743 in Limburg, ten tijde van de bokkenrijders. Boerenknecht Michiel ontmoet in een café de landloper/troubadour Dujardin, die een van de voormannen van de bokkenrijders blijkt te zijn. Als Michiel zijn werk kwijtraakt, moet hij de kolennijn in waar hij het gevaarlijkste werk moet doen: als vuurman in nieuw uitgehakte gangen het dodelijke grauwgas laten ontploffen. Hij kiest voor het bokkenrijdersbestaan.
- Anton Quintana: *De hemelruiter*, Querido 2000, 14+. Vervolg op *Het Boek van Bod Pa*. Hoewel de oorlogvoerende herders gevaarlijke leeuwonden hebben, weet de blinde sjamaan Bod Pa ongehinderd hun kamp binnen te dringen en hun vriendschap te winnen. De herders kijken al tijden uit naar hun verlosser: de hondman die hen moet redden. Misschien is Bod Pa die hondman wel! Een boeiende roman, waarin Quintana weer op zoek is naar de oeroudste vorm van woestheid en oorspronkelijkheid, naar het verschil tussen barbaarsheid en primitiviteit, en waarin sjamanistische mythen knap verweven zijn met de alledaagse trivialiteit.

Gerelateerde literatuur

- Arnulf Zitelmann: *Tot de 13-de maan*, La Rivière & Voorhoeve 1991, 12+. Jeugdroman over sjamanisme en magie in de laatste ijstijd, 35.000 jaar geleden, toen de moderne mens de Neanderthaler ging vervangen. Hoofdpersoon is de 14-jarige Qila, een meisje dat uit de groep verbannen wordt maar rotsvast gelooft in haar roeping als sjamaan. Omdat de mensen in het Europa van de laatste ijstijd onder vergelijkbare omstandigheden leefden als de Inuit in de prehistorie, baseerde de auteur zich op antropologische studies over de Inuit en Siberisch sjamanisme. Qila maakt een zware overlevingstocht van Zuid-Duitsland naar Zuid-Frankrijk waar ze dertien manen over doet. Hierdoor gehard en gelouterd wordt ze een evenwichtige persoonlijkheid die haar visioenen kan duiden in het licht van haar roeping als sjamaan.
- Eric-Emmanuel Schmitt: *Milarepa*, Atlas 2005, voor jongeren en volwassenen. De achtendertigjarige Simon uit het hedendaagse Parijs is in zijn dromen een incarnatie van Swastika, de hebzuchtige oom van de Tibetaanse dichter/kluizenaar/lama Milarepa uit de elfde eeuw. Simon moet het verhaal van Swastika en Milarepa vertellen om zich te bevrijden van zijn karma. Eerst is hij in zijn dromen Swastika, later ook Milarepa. Net als in *Het boek van Bod Pa* gaat het om het antwoord op de vraag: Wie ben ik?. Goed en kwaad zijn innig verbonden en Milarepa gaat in de leer bij een lama die net zo'n onpeilbaar grillige leermeester is als Bod Pa.
- Robert M. Pirsig: *Zen en de kunst van het motoronderhoud*, 1974, Prometheus, 35-ste druk 2007, voor jongeren en volwassenen. Reisverhaal van een vader en zijn elfjarige zoon over een tocht van een maand per motorfiets door de VS. Via gedachten over het onderhoud van de motor mondt dit boek uit in een filosofie over de zin van het leven, over waarden en religie. Het werd in de jaren '70 en '80 van de vorige eeuw een cultboek.

Over de voorstelling

Het idee om Quintana's bekroonde roman 'Het boek van Bod Pa' te bewerken voor theater komt van muzikant Thomas De Smedt. Hij zag in het verhaal – over de 'coming of age' van een jongen met een fysiek gebrek – uitstekend materiaal voor het theater. Regisseur Simon De Vos bewerkte het boek, met hulp van auteur Fikry El Azzouzi, tot een theatermonoloog die wordt gespeeld door Jonas Vermeulen.

Regisseur Simon De Vos

'Wat me aanspreekt in het boek is de ambiguïteit, of beter het mooi uitgewerkte contrast tussen de jongen Perregrin, een gevoelig 'denker' die worstelt met het leven, en de aardse, door het leven beproefde, zintuiglijke 'oermens' die Bod Pa is. Je kan het boek opvatten als een zoektocht om die twee polen – zeg maar tussen denken en doen - in evenwicht te brengen. Want als je, zoals Perregrin, alleen maar in je hoofd leeft, dan zet je geen stap meer. Dat is Perregrins probleem: hij durft niet in het leven te springen. In de theaterbewerking hebben we dit vertaald naar een concrete situatie: een jongen bevindt zich in een ruimte – dat kan zijn kamer zijn, maar dat laten we liever open – en durft niet buiten te komen. Wat houdt hem tegen om te leven? In het boek vind je daar niet meteen een pasklaar antwoord op. Er is sprake van Perregrins angst voor de dood. Elke stap die je zet brengt je toch alleen maar dichter bij de dood, dus waarom die stap zetten? Dat is de logica waarin hij gevangen zit. Dus kijkt hij toe aan de zijlijn. Een ander woord daarvoor is faalangst. Om die crisis te verbeelden gebruikt Quintana een heel sterke metafoor: Perregrin heeft een been dat om de haverklap breekt, en dat hanteert hij als excuus om – figuurlijk dan – geen stappen te hoeven zetten. Of dat waar is, van dat been, is een vraag die je je als lezer onvermijdelijk stelt. Net zoals de vraag of Bod Pa wel echt bestaat. We kozen ervoor om het boek niet als realistisch verhaal te benaderen, maar als een uitgewerkte metafoor. In deze benadering speelt alles zich af in Perregrins hoofd, en verzint hij een personage met wie hij een gesprek kan voeren. Omdat dit hem helpt om de dingen te ontrafelen. Het is een mentaal avontuur. Perregrin voert in wezen een dialoog met zichzelf. Meer bepaald: met twee aspecten van zichzelf – de denker en de doener – die vooralsnog niet samenvallen. Daarom is *Brekebeen* een monoloog'.

'Het oorspronkelijke verhaal speelt zich af in de steppen van Mongolië. Ik wilde het verhaal naar hier halen, want de kern ervan is universeel. Eén van de consequenties daarvan is dat er geen sprake meer is van een meester-leerling-verhouding in de theaterbewerking. Er zijn weliswaar ouders, leraren en andere 'opvoeders' die jonge mensen gewijs kunnen maken, maar die hulp heeft niet hetzelfde intense gehalte als de verhouding tussen Perregrin en Bod Pa. Ik vind het interessanter om een jongen, via gesprekken met een verzonnen 'sjamaan', tot inzicht te laten komen'.

'De sjamaan die deze jongen bedenkt is steekt voortdurend de draak met alles, zichzelf inbegrepen. Waarmee hij eigenlijk zegt: er bestaat geen Pad dat je als jongere, als mens moet volgen. Er bestaat geen eenduidigheid. Geen Waarheid. De weg die je aflegt in het leven is bezaaid met tegenstrijdigheden, waarbij alle logica zoek is. Het heeft geen zin af te wachten tot je weet wat je moet doen. Je kan alleen maar springen en kijken waar je terecht komt. En als die 'plek' je niet zint, kan je nog altijd een nieuwe weg inslaan. Maar zover is Perregrin nog niet. Hij is behept met de typische radicaliteit van een 15, 16-jarige: de hang naar de absolute waarheid, het wit-zwart-denken...'

'Het boek is inmiddels al 20 jaar oud, maar in geen geval gedateerd. Het zoeken naar de ankerpunten in je bestaan is immers van alle tijden. Vandaag zijn de tijden zo complex, dat de angst om te verdwalen des te groter is, denk ik. Eenduidigheid en radicalisme is voor sommige jongeren een weg uit de chaos. Het boek is echter een pleidooi voor het tegenovergestelde: er is geen pasklaar antwoord, er is niet die Ene Weg die je te volgen hebt'.

'Dit is wat Perregrin van Bod Pa leert: dat je de inherente onzekerheid van het leven zonder angst kan omarmen. Bovendien vind ik dit filosofische, spirituele verhaal in deze extreem materialistische tijden, waarin jonge mensen onder een hoge druk staan, een verademing'.

‘De monoloog wordt ondersteund door muziek. Daarvoor haalden de muzikanten inspiratie uit een aantal instrumenten – ook etnische instrumenten - die ze associëren met de wereld zoals die door Quintana wordt beschreven. Er is een blaasorgel, dat zoals een accordeon klank produceert via lucht – de wind speelt een prominente rol in het originele verhaal. Er zijn gitaren, een balalaika, fluitjes, een drum... De muziek fungeert soms als soundscape en staat soms op zich, om bijvoorbeeld twee scènes met elkaar te verbinden’.

Tips ter voorbereiding...

Vooraf hoeft eigenlijk weinig verteld te worden. Wat nuttig is om te weten is dat het om een monoloog gaat, ondersteund door live muziek. Eventueel kunnen de thema's reeds benoemd worden.

...of naverwerking

Een **OPEN GROEPSGESPREK** na de voorstelling kan zinvol zijn om te zien wat de leerlingen hebben opgepikt.

- Wat vind je goed? Of mooi? Of wonderlijk?
- Wat vind je niet goed? Of niet mooi?
- Waar gaat het (vooral) over? Wat vind je van dat onderwerp?
- Wat vind je van de vorm? De acteur? De muziek? Het licht?
- Wat vind je moeilijk? Of onduidelijk? Of irritant?
- Wie is de hoofdpersoon? Of zijn er meer hoofdpersonen?
- Wat vind je van de taal?

Daarna kunnen er meer specifieke vragen worden gesteld, waarbij dieper wordt ingegaan op de inhoud:

PERREGRIN EN BOD PA

1. Geef een omschrijving van Perregrin/Brekebeen in één woord, schrijf dat woord op en lees het aan elkaar voor. Waarom heb je voor dat woord gekozen?
Geef een omschrijving van Perregrin in één zin, schrijf die zin op en lees hem aan elkaar voor.
Wat gebeurt er met hem in de loop van het verhaal? Hoe evolueert dit personage?

Doe hetzelfde voor de figuur van Bod Pa

2. Kan je je vinden in het personage van Perregrin? Begrijp je hem? Wat is er met hem aan de hand?
Waarnaar is hij op zoek?
Waar is hij bang voor? Herken je die angst? Waar ben jij bang voor? Hoe ga je daarmee om? Waar was je vroeger bang voor en nu niet meer? Waardoor veranderde het?
Kan je angst bezweren? Ken/heb je rituelen?

THEMA'S

Waarheid

Bestaat de waarheid voor de volle honderd procent? Is de onwaarheid voor de volle honderd procent onwaar?
Kan iets tegelijk waar en onwaar zijn? Of tegelijk goed en slecht?

Sjamanisme

Wat is een sjamaan?

Ken je sjamanen? Wat is hun rol?

Geloof je in hun kracht? In het bovennatuurlijke? In wie of wat geloof je?

Tot hoever kun je in ideeën van het sjamanisme meegaan?

Zou je wel eens een sjamaan willen ontmoeten?

Welke vraag/vragen zou je aan een sjamaan willen stellen?

Doen: maak samen een sjamaan, voor de hele klas: iedereen voegt een element toe.

Paradoxen

De zon die ons verwarmt

is de zon die ons verbrandt.

*De stroom die ons drenkt
is de stroom die ons verdrinkt.
De grond die ons voedt
is de grond die ons begraaft.
De wind die ons koelt
is de wind die ons verwaait.*

Dit zijn wonderlijke, korte liedjes die Bod Pa zingt. Wat zingt hij eigenlijk? De woorden lijken tegenstrijdig. Of paradoxaal, dat is een ander woord daarvoor.

Kan je andere paradoxen verzinnen?

Een voorbeeld van de schrijver Multatuli: ‘Neem één raad van mij aan: dat gij geen raad aanneemt.’ En: ‘Niets is zeker en zelfs dat niet.’

Haiku's schrijven

*Op de velden snijdt
de wind als een scheermes
dat alles kortwiekt.*

*Niemand vertelt me
waarheen ik gaan moet en ik
word nergens verwacht.*

Dit zijn korte liedjes die Bod Pa in het boek zingt. Hij improviseert de tekst ter plekke. Het liedje lijkt op een haiku. Dat is een rijmloos gedicht van drie regels. Een haiku kan gaan over de natuur, maar ook over je gedachten, ideeën, vragen, wensen, gevoelens...

De eerste regel van een haiku telt vijf lettergrepen, de tweede regel zeven lettergrepen en de derde weer vijf.

Schrijf zelf een eigen haiku, volgens dezelfde regels. Lees elkaar de haiku's voor.

Geef iemand jouw haiku cadeau.